

YARATICILIK

Gelişimi ve Eğitimi

Prof. Dr. Uğur SAK

...Geleceğin Fikirleri...

YARATICILIK Gelişimi ve Eğitimi

Yazar: Prof. Dr. Uğur SAK

ISBN: 978-605-7523-01-3

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Vizetek Dizgi

- Baskı:** Ankara | Eylül, 2014
- Baskı:** Ankara | Kasım, 2016
- Baskı:** Ankara | Eylül, 2018
- Baskı:** Ankara | Şubat, 2020
- Baskı:** Ankara | Nisan, 2023
- Baskı:** Ankara | Şubat, 2025

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetkeyayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA,

Tel.: 0 (312) 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
------------	---

BÖLÜM I. YARATICILIK TANIMLARI VE KURAMLARI

1. Yaratıcılık Mitleri.....	5
2. Yaratıcılık Nedir?.....	13
Yaratıcılık Tipleri ve Dereceleri.....	16
Yaratıcılık ve Zeka.....	18
3. Yaratıcılık Kuramları.....	25
Eski Çağlarda Yaratıcılık.....	25
Dört Evre Kuramı.....	26
Maslow'un Yaklaşımı.....	27
Çağrışımsal Düşünme Kuramı.....	29
Janusyan Düşünme Kuramı.....	31
Zihnin Yapı Kuramı.....	34
Yön Verme Kuramı.....	36
Yatırım Kuramı.....	38
Sistemler Kuramı.....	41

BÖLÜM II. YARATICILIĞIN GELİŞİMİ

4. Yaratıcı Kişilerin Özellikleri.....	47
Bilişsel Özellikler.....	50
Kişilik Özellikleri.....	52
5. Yaratıcılığı Engelleyen Etkenler.....	55
Tecrübeler ve Bilgi.....	55
Alışkanlıklar.....	58
Kurallar.....	59
Kültür.....	61
6. Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi.....	65
Yetenek Düzeyi ve Yaratıcılığın Gelişimi.....	65
Yaşa Göre Yaratıcılığın Gelişimi.....	67
Yaratıcılıkta Dördüncü Sınıf Düşüşü.....	68
Yaratıcı Çocukların Özellikleri.....	70
Çocukluk İlgileri ve Yaratıcılığın Gelişimi.....	71

7. Yaratıcılık ve Aile.....	75
Ebeveyn Davranışları ve Çocukların Yaratıcılıkları.....	75
Aile Tipleri ve Çocukların Yaratıcılıkları.....	78
Aileden Mesleki Kalıtım ve Yaratıcılık.....	82
8. Yaratıcılık, Zaman ve Yaş.....	87
Yaratıcılık ve Zamanın Ruhı.....	87
Yaratıcılık Yaş ve Yaşlanma.....	88

BÖLÜM III: YARATICILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ VE YARATICI DÜŞÜNME TEKNİKLERİ

9. Yaratıcılığı Geliştirme Boyutları.....	93
Bilişsel Boyutlar.....	94
Duygusal Boyutlar.....	95
Tutumsal Boyutlar.....	96
Kişilerarası Boyutlar.....	96
Çevresel Boyutlar.....	97
10. Morfolojik Sentez.....	99
11. Sinektik.....	109
12. TRİZ.....	125
13. SCAMPER.....	141
14. Özellik Listeleme.....	161
15. Yaratıcı Problem Çözümü (YPÇ).....	169
16. Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID).....	197
KAYNAKÇA.....	205

ÖNSÖZ

Sivri bir sopa ile bir ırmakta balık yakalamaya çalışan ancak her defasında başarısız olan açlık mücadelesi içindeki bir mağara adamını hayal edin. Irmak balık kaynıyor ancak mağara adamı aile bireylerini doyuracak balık yakalayamıyor. Mağaraya geri dönen adam, mağara içindeki bir örümcek ağına takılıp kalmış sineklere gözü ilişir ve “Aha!” diye bağırır. Adam düşünmeye başlar: “Örümcekler, ağlar ve avlar! Ne akıllıca! Balıklar, ağlar ve avlar!” Bu, muhteşem bir analogik düşünme örneğidir. Mağara adamı, aile bireylerinin de yardımıyla ağaç dallarından bir ağ yapar ve o akşam mağarasına düzinelerce balık ile döner. Ailenin en temel ihtiyacı karşılanmıştır. O, büyük bir adamdır artık!

Yazar

Yaratıcılık yalnızca bireyin zihninde oluşan bir düşünce değil çok farklı kaynakların birlikte oluşturduğu sinerji ile ortaya çıkan bir başarıdır. Bu nedenle yaratıcılığı geliştirmek yalnızca bireyi yetiştirmekle değil kaynakları iyileştirmekle de olabilmektedir. Bu kitabın ana hedefi de yaratıcılığı ve gelişimini çok farklı perspektiflerden incelemek ve yaratıcılığı geliştirme yollarını ele almaktır. Kitap bu yönüyle araştırmaya dayalı bir derleme eserdir.

Yaratıcılık yalnızca bilimin, edebiyatın veya sanatın gelişimi için değil her bireyin –yetişkin ya da çocuk– ihtiyacı olan bir yetenektir. Yaratıcılığı her yerde görebiliriz. Bunların kimileri büyük kimileri ise küçük olabilir. Damak tadına göre yemek yapması gereken bir aşçı, arkadaşları tarafından oyuna kabul edilmeyen ve kendi oyun

grubunu kurmaya çalışan bir çocuk, söylenecek sözün kalmadığı bir toplantıda patronlarını ikna etmesi gereken bir genel müdür, iflas etmek üzere olan bir işadamı, sanatına saygınlık kazandırmaya çalışan bir ressam, yerçekimi teorilerinin yanlışlığına inanan ve karşıt bir teori bulmaya çalışan bir bilim insanı yaratıcı olmak zorundadır.

Yaratıcılık, her insanda bir miktar vardır. İnsanlar ya yaratıcıdır ya da değildir düşüncesi doğru bir gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü yaratıcı yeteneğin gelişen bir yapısı vardır. Ancak bireysel donanımlara ve olanaklara göre kimileri daha fazla kimileri ise daha az yaratıcı olabilir. Toplumsal değerlere ve ölçütlere göre herkes yaratıcı olarak kabul edilmese de bireyler kendi değer ve ölçütlerine göre yaratıcı olabilirler. Dün çözemediğiniz problemi bugün çözebiliyorsanız, dün farkında olmadığınız bir problemi bugün keşfetmişseniz, bugün daha yaratıcısınızdır.

Bu kitap yaratıcılığı daha iyi anlamak ve yaratıcılığın bilinmeyen yönlerini keşfetmek isteyen, daha fazla yaratıcı olmak ve yaratıcılığı öğretmek isteyen kişiler için yazılmıştır. Yaratıcı davranışı anlamak ve yaratıcı olmaya çalışmak insanlık tarihini değiştirdiği gibi sizin de yaşamınızı değiştirebilir. Yaratıcı düşünme yalnızca evrensel sorunların değil en küçük bireysel sorunların çözümünde rehberiniz olabilir. Yaratıcı düşünme hakkındaki bilgimiz hala çok sınırlı olmakla beraber bilimsel araştırmalarda elde ettiğimiz bilgilerle yaratıcı bireyler, yaratıcı buluşların ortaya çıkışları, yenilikçi düşünceler, yaratıcılığın çocuklarda ve yetişkinlerde geliştirilmesi, yaratıcı düşünme teknikleri ve buna benzer pek çok konu hakkında düne göre çok daha derin bilgilere ve tecrübelerle sahibiz.

Uğur Sak

Mayıs, 2014